

Голові разової спеціалізованої вченої
ради
за спеціальністю 035 «Філологія»
в Центральноукраїнському
державному
університеті імені Володимира
Винниченка
доктору філологічних наук, професору
Клочечку Григорію Дмитровичу

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка Бровко Олени Олександрівни на дисертацію Івашини Оксани Олександрівни «**Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос**», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

035 – Філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю поглиблення дослідницького підходу до художнього моделювання чинників психопоетики, позначених аналізом художньої експікації буття людини в текстах сучасного письменства. Проблема рецепції жіночого письма і формування жіночого канону залишається одним із актуальних аспектів теоретичного моделювання ідентичності української літератури, зокрема і в гендерному вимірі. Однією з авторок, чії тексти акумулюють прочитання жіночого досвіду проживання травми, є Марія Матіос. У романах «Щоденник страченої», «Майже ніколи не навпаки», збірці «Чотири пори життя», повістях

«Мама Маріца – дружина Христофора Колумба» і «Москалиця» акцент на психоісторії в онтологічно-екзистенційному прочитанні здійснено саме з позиції жіночого травматичного досвду в особистісних і національних вимірах.

Авторка дисертації крізь власну дослідницьку оптику виводить на перший план кореляцію національних і особистісних архетипних образів у творчості Марії Матіос. Ця проблеми набуває в рецензованій дисертації оригінального висвітлення, а відтак – дискусійної рецепції.

Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних) Івашино Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» відбита в таких його результатах: виявленні специфіки художньої репрезентації ключових архетипів колективного несвідомого та процесу індивідуації на матеріалі прози Марії Матіос. Результати дослідження доповнюють розуміння авторської спрямованості та уможливають глибокий психологізм і надають усеукраїнського значення творчості письменниці. У дисертації здійснено подальший розвиток психопоетологічних студій на матеріалі сучасної української літератури.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Одержані дисертанткою результати мають науково-теоретичне і практичне значення, вони можуть бути застосовані як у науково-дослідній сфері для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем дослідження психопоетики художньої літератури, у подальших міждисциплінарних студіях, так і в освітній практиці.

Теоретичне значення результатів дисертації полягає в увиразненні окремих теоретичних питань сучасного літературного процесу.

Робота має **прикладне значення**, визначене можливістю імплементації її результатів у курсах історії української літератури, теорії літератури, спецкурсах і спецсемінарах із проблем аналізу тексту, питань психопоетики, у ході написання кваліфікаційних робіт здобувачів.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, які запропоновані в результаті проведеного дослідження, є новими, оригінальними, цілком обґрунтованими. Оксана Івашина подає огляд основних напрямків дослідження цієї тематики, виокремлюючи частини нерозв'язаної проблеми. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, презентованих у тексті дисертації та наукових публікаціях, забезпечується вибором сучасних методів наукового пізнання; певною мірою, застосовані в роботі методи відображають

міждисциплінарну специфіку літературознавства як сфери гуманітаристики. Методологічним підґрунтям роботи є засади психопоетики С. Михиди, які апробовано в працях Л. Базів, Я. Даценко, І. Скляр та ін. Дисертантка спирається на дослідження, які дають змогу досягнути траєкторію руху українського літературного процесу. Як джерело психологічної теорії щодо процесу індивідуації залучено праці К. Г. Юнга і М. Стайна.

Застосування аналітичної психології для літературознавчої інтерпретації прози письменниці містить дискусію з напрацюваннями інших дослідників, зокрема О. Підгорної, О. Башкирової, Ю. Вишницької, є подальшим розвитком методології і методики психопоетики, сформованої й реалізованої у працях С. Михиди.

Достовірність та наукова новизна положень і висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується достатньою кількістю опрацьованих теоретико-методологічних джерел, застосуванням комплексу методів і прийомів, адекватних предметів дослідження, його меті та основним завданням. У роботі з емпіричним матеріалом Оксана Івашина залучає загальнонаукові методи аналізу, систематизації й узагальнення. Дисертантка професійно поєднує традиційні й нові методології як літературознавства, так й інших наукових галузей. Ключові положення та ідеї дисертації мають достатнє теоретичне підґрунтя. Науковий апарат дослідження є коректним, а система методів оптимально сприяє реалізації мети й поставлених завдань. Недостовірної інформації в дисертації не виявлено.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертація Івашини Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» засвідчує високий рівень володіння здобувачкою матеріалом дослідження, демонструє вміння доцільно застосовувати методологічний інструментарій. Для дослідження зазначеної проблематики обрано системно-функціональний підхід, залучені теоретичні роботи з аналітичної психології, психопоетики, студій пам'яті і травми, архетипної критики і міфокритики; також частково залучено біографічний

метод, досвід феміністичної критики, гендерного літературознавства, власне психоаналізу.

Застосований Оксаною Івашиною міждисциплінарний підхід до аналізованого матеріалу підтверджує тенденцію до засвоєння актуальних механізмів досліджень в українському літературознавстві, чим також визначена актуальність обраної теми і наукових підходів до її реалізації.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях обумовлюється апробацією результатів дослідження у фахових наукових виданнях України та за її межами, участі в наукових заходах різних типів, а саме: звітних наукових конференціях Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, на I Міжнародній науково-практичній конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст» (ЦДУ ім. В. Винниченка, м. Кропивницький, 24–25 листопада 2022 р.), Всеукраїнській науковій конференції «IX-ті Фащенкоівські читання: дискурсивні практики в українській літературі (від давнини до сучасності)» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса, 25 травня 2023 року), II Міжнародній науково-практичній конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст» (ЦДУ ім. В. Винниченка м. Кропивницький, 30 листопада 2023 р.), XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» (ЦДУ ім. В. Винниченка, м. Кропивницький, 28-29 березня 2024 р.), Всеукраїнській науковій онлайн-конференції (з міжнародною участю) «Літературний процес: територія пам'яті» (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка м. Київ, 26 квітня 2024 р.), II International Digital Forum (University of Economy in Bydgoszcz, Poland, Wyższa Szkoła Gospodarki, April 9th, 2024).

Основні положення дисертації викладено в 9 наукових публікаціях, із них 2 – у співавторстві: 5 – статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України (1 – у співавторстві), 4 – публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації (1 – у співавторстві).

Особистий внесок здобувача. Робота є самостійною розробкою підходів застосування класичної аналітичної психології в психопоетичальній парадигмі для літературознавчого дослідження сучасної прози.

У дисертації зазначено, що внесок здобувачки у спільну наукову працю з С. Михидою «Архетипи Священного Шлюбу й Самості у прозі Марії Матіос» становить 75%. Дисертанткою практично проаналізовано художнє втілення зазначених архетипів у повісті «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба» та їхній вплив на розуміння художнього світу письменниці й поетики його текстової реалізації.

Статті Оксани Івашини загалом адекватно й повно відбивають зміст представленої до захисту дисертації.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація Івашини Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» має необхідний обсяг, оформлена відповідно до чинних вимог, логічно структурована щодо реалізації мети та поставлених завдань. Основний зміст дисертації викладено в трьох розділах. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Розподіл досліджуваних аспектів за окремими розділами корелює із логікою розкриття предмета дослідження та послідовного вирішення поставлених завдань.

Висновки до дисертації загалом відповідають поставленим завданням, є теоретично обґрунтованими, містять систематизацію основних результатів дослідження і відповідно відтворюються в оприлюдненій анотації. Зміст анотації висвітлює відомості про методологію дослідження, логіку наукового пошуку, результати наукової діяльності, способи аргументації основних ідей і не містить інформації, яка відсутня в дисертації.

Оформлення дослідження загалом відповідає чинним вимогам, вагомні недоліки відсутні.

Дотримання академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації і публікацій Оксани Івашини свідчить про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності. Зокрема, в роботі не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації чи фабрикації. Наукові положення дисертації обґрунтовані з покликаннями на джерела інформації в разі залучення ідей і розробок інших дослідників.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

Водночас творчий характер пошукової роботи Оксани Івашини викликає деякі зауваження і побажання здобувачці.

1. Порівняно з ґрунтовною вибудовою психологічного інструментарію, варто було б у першому розділі дослідження більше уваги звернути на власне літературознавчі студії з проблематики дисертації.

2. До наукового дискурсу роботи залучено низку англomовних джерел, зокрема, чимало іноземних студій із філософії і психології. При цьому в дисертації відсутні покликання на закордонні праці з літературознавства. Це потенційно обмежує методологічний інструментарій, який можна було б застосувати для аналізу тестів Марії Матіос.

3. Дисертація претендує на амбітне осмислення всіх архетипів у цілісному доробку Марії Матіос, водночас здобувачка акцентує на спробах визначити ключові елементи кожної із систем. Чи не є цей критерій суб'єктивним у науковому дослідженні? Варто уточнити критерії добору текстів для аналізу, а також чинники моделювання дисертанткою системи архетипів і архетипних образів у художньому світі Марії Матіос.

4. Архетипний дискурс сучасного літературознавства доволі широкий і передбачає створення й імплементацію різних класифікацій. У роботі проаналізовано лише класичний перелік, що може звужувати осягнення прози Марії Матіос.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Дисертаційна робота Оксани Івашини є новаторським дослідженням, яке фокусується на вирішенні актуальної на сьогоднішній день проблеми. Ступінь наукової новизни дисертаційної роботи, її актуальність, достовірність отриманих результатів, високий теоретичний рівень, оригінальність наукових підходів демонструє здатність здобувачки до ґрунтовних досліджень, її вміння екстраполювати важливі теоретичні висновки попередників і власні концепції в сучасний український літературознавчий контекст, виявляти пріоритетні тенденції його розвитку. Це є об'єктивним підтвердженням наукової ерудиції, відповідних умінь, навичок і компетентностей, високого рівня теоретичних знань здобувачки. Це підтверджує самостійність О.О.Івашини, її наукову зрілість і свідчить про очевидну відповідності рівню доктора філософії за спеціальністю «Філологія».

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Зазначені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Івашини Оксани Олександрівни «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос», якому притаманні оригінальність, наукова новизна і практична значущість, високий теоретичний рівень, оригінальність наукових підходів. Ступінь наукової новизни, теоретична і практична значущість, достовірність отриманих результатів, актуальність теми дають підстави кваліфікувати рецензовану дисертацію як завершену, самостійну працю. Актуальність обраної теми, обґрунтованість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, достовірність і наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях засвідчують самостійність, фахову компетентність здобувачки.

За актуальністю обраної теми, науковою новизною, обґрунтованістю основних положень і висновків, повнотою викладу матеріалу в наукових публікаціях і за оригінальністю змісту дисертація «**Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос**» відповідає п. 6–9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України, а її авторка – **Івашина Оксана Олександрівна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, галузь знань 03 – Гуманітарні науки.

Офіційний опонент –
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української літератури,
компаративістики і гринченкознавства
Факультету української філології, культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Лідис О. Бровко
засвідчує

Олена БРОВКО

Лідис Олександрівна